

Eloy M. Cebrián: Chladné októbrové slnko (kapitoly 8-9)

Adriána Koželová, Filozofická fakulta PU, adriana.kozelova@unipo.sk

8

Potom sa dozvedela o vojenskom povstaní, ktoré bolo oveľa vážnejšie v porovnaní s tým, čo o ňom otec povedal predchádzajúci deň. Zdá sa, že vojaci ovládli polovicu Španielska, hoci vo veľkých mestách sa povstanie nepodarilo uskutočniť. Španielsko sa tak rozdelilo na dve polovice. Jedna bola v moci Republiky, tá druhá zase v rukách povstalcov. Ale do ktorej polovice sme patrili my?

- Povstalo vojsko v Afrike? – spýtal sa otec.
- Áno. Velí im generál Franco. Zatiaľ ešte nemôžu prekročiť Gibraltár, lebo armáda zostáva lojálna Republike.
- Čo vieš o Arturovi?
- Povedali mi, že je zatknutý v krajskom väzení. Ale buďte pokojní. Neodvážia sa mu ani vlas na hlave skriviť.
- Čo sa robí David? Zatvárajú veľa ľudí? – spýtala sa mama hlasom plným úzkosti.
- Dosť. Už odvedli celé predstavenstvo a všetky významné osobnosti Ľudového frontu. Minulú noc krúžili po uliciach skupiny fašistov, všetci s puškami a pištoľami. Títo sú úplne najhorší, hlavne falangisti, pretože jednajú ako príde. Celkom beztrešne. Počul som, že odvádzali ľudí z domovov. A ten, koho raz odvedú...
- To nikto nič nerobí? – nazlostil sa otec.
- Dnes ráno sa zišlo veľa ľudí pred budovu mestskej správy. Žiadali, aby sa civilistom rozдали zbrane, ale predseda nechcel o ničom takom ani počuť. No radšej si ich mali vypočuť, pretože krátko nato prišli gardisti a odvedli ich. Za malú chvíľu vojenský veliteľ vyhlásil vojnový stav. Nesmú sa zhromažďovať viac ako dve osoby, nesmú jazdiť autá. Určite budú zadržiavať ďalšie osoby.
- Pre Boha živého! – zavzlykala mama. Eloy, čo budeme robiť? A čo ak prídu odvieš aj teba?

Ukrývala som sa pri dverách a len-len, že ma neodhalili. Práve som si zdesene uvedomila, že môj otec je v nebezpečenstve a takmer som sa nahlas rozkričala. Prikryla som si ústa oboma rukami. Otec sa snažil upokojiť mamu. Bola celá bez seba. Povedal, že preňho si nepríde, lebo nie je dôležitou persónou a že by ho už boli odvedli deň predtým, keď zadržali strýka, no neurobili to.

Vtedy prehovoril strýko David:

- Myslím, že najlepšie by bolo na pár dní odísť. Kým sa situácia neupokojí. Ak okolité okresy zostanú pod kontrolou Republiky, povstalci sa za krátky čas budú musieť vzdať. No dovtedy treba byť opatrný.

Nasledujúce ráno nás vytiahli z postele veľmi zavčasu, ešte pred brieždením. Bratia, viac v polospánku, než bdeli, si pretierali oči a protestovali a mama držala v náručí maličkú. Pred dverami nás čakala kára. Zažaté lampy osvetľovali celú prázdnu a tichú ulicu.

- Kam ideme, otec? – spýtala som sa.
- Do domu v Casa Nueva. Strávime tam pár dní.

Z mesta sme vyšli cez bočné ulice. Keď bratia nastúpili do káry, hneď zaspali. Mama nepustila maličkú z náručia a vystrašene sa dívala na všetky strany, akoby sa bála, že spoza každého rohu na nás vyhúkne banda ozbrojených mužov. Ale mesto sa zdalo vyľudnené a prázdne. Cestu nám neskrížil ani len pouličný psík. Bolo počuť len klopot kopýt mulice na dlaždiciach. Akurát, keď sme sa chystali zabočiť na cestu, začuli sme kričať: „Stojte!“

- Pfff – povedal otec a zatiahol opraty. Mama si maličkú privinula pevnejšie do náručia. Z tmy sa vynorili dva tiene. Vo svetle lampy sme zbadali dvojicu strážnikov. Jeden z nich sa priblížil. Druhý pripravený s puškou zostal obďaleč.
- Kam ste sa vybrali? Neviete, že je zákaz schádzania sa?

Jeho hlas znel odstrašujúco.

- Prepáčte nám - povedal otec veľmi pokojne. - Odchádzame na pár dní na vidiek a chcel som vyraziť zavčasu. Kvôli deťom, viete. Neskoršie sú veľké horúčavy. A keďže sa už rozvidnelo...

A skutočne, v diaľke už bolo vidieť prvé ranné zore.

Strážnik si otca zamyslene prehladal. Potom mamu a mňa. Nakoniec sa naklonil ku káre, kde obaja bratia spali ako anjelici.

- Ukážte mi prosím doklady – povedal napokon.

Otec odovzdal dokumenty a strážnik nahlas prečítal jeho meno. Druhý zložil pušku a vytiahol z vrečka papiere.

- Na zozname nie je – povedal po krátkej chvíli.
- Môžete pokračovať. Ale buďte opatrní. Človek nikdy nevie.

Otec poďakoval, pozdravil a povolil opraty. Počkali sme asi päť minút a až potom sme si od úľavy vydýchli. Ale myslím, že strážnici nás tak či tak museli počuť. Dost' dlho som uvažovala, ako sa život môže v jednom okamihu zmeniť. Kto by bol pred pár dňami povedal, že zanedlho budeme mať dôvod báť sa nočnej stráže? Avšak radosť z toho, že sme unikli,

čoskoro prekryla moje obavy a zanechala za sebou naše mesto, kde sa začal rozpínať strašiak vojny a prenikal do všetkých kútov ako choroba.

Napokon vyšlo slnko a vykúpalo polia v zlatistom odblesku. Jemný vánok kučeravil napoly pokosené lány obilia. Pole bolo také ako vždy. Aj slnko rozpaľovalo rovnakou silou. Povedala som si, že sa nič nezmenilo. „Svet sa nezmení zo dňa na deň“ – pomyslela som si. „Keď sa vrátíme domov, táto strašná mora pominie.“ Naivná nevinnosť mojich 12 a pol roka nemohla predsa tušiť, že strašná mora sa práve iba začala.

9

V Casa Nueva sme mali statok a pozemky, ktoré otec a jeho bratia kúpili pred časom, keď ešte vlastnili sklad. Aj keď bol blízko mesta, v to ráno sa nám vzdialenosť zdala nekonečne dlhá, akoby sme prešli tisíce kilometrov. Iste, príčinou bola aj pomalá kára s mulicou. Ale bolo v tom čosi viac, pretože až tam v diaľke, uprostred samoty a ticha polí, sa dalo zabudnúť na strach, ktorý sme prežili, i na vojnu a vojakov, ktorí ju rozpútali. V skutočnosti sme tam prežili posledných pár dní príméria. Skutočná hrôza nás obkolesila neskôr.

Prišli takmer celá rodina, bratrance a sesternice. Na statku mohlo byť okolo 40 ľudí. Bolo tam veľa detí a rámus detských hlasov bol ohlušujúci. „Marieta, Marieta!“ Kričali sesternice, keď nás videli prichádzať. Toľko detí pokope som na statku naposledy videla v deň svojho prvého svätého prijímania. Boli sme všetci šťastní, ako keby sme sa zišli na oslave narodenín. Vlastne sme sa zišli ako na prázdninách a mali sme báječnú príležitosť hrať sa a zabávať. Zoskočila som z káry a všetkým naokolo som uštedrila toľko bozkov, až sa mi minuli. Až potom som si všimla vážne tváre dospelých a spozorovala som, že ani tu ich strach nepominul. Pomaly som dospievala a čo-to som o povstaní vedela. Pomyslela som si, že aj ja by som mala byť vážna a ustarostená ako tety a strýkovia. Ale vtedy som si uvedomila, že mať 12 a pol roka je ako byť na území nikoho. Jednou nohou som ešte bola dieťa a tak som sa rozhodla, že si budem užívať ako dievčatko. A to som aj urobila. Ponorila som sa do hier a detských pesničiek, skákala som cez švihadlo, cvičila s kruhmi ako moje malé sesternice, akoby som bola cítila, že je to posledná príležitosť ako sa nenechať vtiahnuť do nastávajúcich udalostí.

Na statku som upustila od zlovyku potajomky počúvať za dverami, hoci dospeli sa schádzali veľa ráz. Ženy sa modlili ruženec a chlapi komentovali správy, ktoré prichádzali z hlavného mesta. Ale radšej som sa o nič nezaujímal a nechcela som sa nič dozvedieť. Ani len náhodou. V tom čase sa dom stal miestom absolútnych bláznovstiev. Poľnohospodárske práce sa prerušili, lebo poľní robotníci sa pod vplyvom okolností vystrašení rozutekali do rodných dedín. Aj tak bolo toho bolo na práci až-až. Bolo úžasné kŕmiť hospodárske zvieratá a variť pre celý ten regiment príbuzných, ktorý sa zišiel. Pomáhala som vo všetkom, čo mi nakázali, ale využila som aj tú najmenšiu príležitosť, kedy som mohla utiecť a pohrať sa so

sesternicami. Vôbec mi neprekážalo, že najstaršia z nich bola odo mňa takmer o tri roky mladšia a že bolo možno smiešne vidieť o toľko staršie dievča skákať cez švihadlo, v obkružení skupinky malých dievčatiek.

Myslím, že to boli šťastné dni, hoci prišli chvíle, keď som sa nútila hrať tú zvláštnu hru na skrývačku, ktorú som si vymyslela, aby ma nepremkol strach. Popri toľkých ľuďoch na statku bolo treba rozstlať ešte aj v kuchyni na zemi. Mala som privilégium a mohla som spať v jednej z postelí, hoci je pravdou, že okrem mňa v nej spali ďalšie tri malé sesternice. Do postele nás ukladali zavčasu, no aj tak sme si ešte dlho rozprávali vtipy a príbehy a chichúňali sme sa, až kým nás niekto dospelý neprišiel utíšiť a nakázal nám ihneď spať. Sesternice napokon jedna za druhou zaspali a len ja jediná som bola stále hore. Práve vtedy, keď celý dom utíchol a v izbe sa začali vynárať tiene jeden za druhým, opäť sa ma zmocnil strach a pociťovala som ho ako ľadovú ruku na bruchu. „Čo len s nami bude?“ V tej chvíli som musela objasť sesternice, aby som z paniky nezačala kričať. Takto som zaspala, obklopená dievčatkami mladšími ako ja, akoby boli mojou záchranou na potápajúcej sa lodi.

Vo štvrtok prišlo toľko správ, že som ich nemohla nepočuť, hoci som sa snažila držať sa od všetkého čím najďalej. Hlavnou správou bolo, že hlavné mesto obkľúčili vojaci lojálni Republike a vravelo sa, že povstalci už dlho nemôžu vydržať. Predstavovala som si, že sa rozpútala hrozivá bitka na okraji mesta, so zákopmi a barikádami, presne ako vo filmoch a že povstalci zúfalo bojujú, kým oddané vojská postupujú vďaka čistej kanonáde.

Nasledujúci deň sme sa dozvedeli, že nad mestom preletelo zopár lietadiel a dokonca zhadzovali bomby a bitka, ktorú som si vybájila vo fantázii, naberala hrôzostrašné rozmery. Keď povedali, že povstalcov zadržávajú v ich kasárňach, mysleli sme, že už je len otázkou času, kým sa všetko skončí. V sobotu 25., na Jakuba, sme sa dozvedeli, že povstalci kapitulovali a hlavné mesto opäť prevzala vláda.

V tej chvíli som pociťovala obrovskú radosť, akoby som sama bojovala s puškou na pleci. Aké zvláštne. Niekoľko dní som o tomto všetkom nechcela počuť ani slovo a zrazu by som bola dala aj život za to, aby som mohla opäť tleskať víťazným vojskám, ktoré oslobodili mesto.

- Pôjdeme už domov? – opýtala som sa otca.

Gestom mi naznačil, nech som trpezlivá. Ostatní otvorili fľašu vína a slávil návrat k normálnemu životu. Aj ženy sa dali do oslavy. Otec s vážnym výrazom naopak zostal bokom.

- Netešíte sa, otec?

Chvíľu sa na mňa zadíval. Ostatní okolo si zatiaľ pripíjali. Nepovedal nič. Len v jeho očiach som zazrela taký veľký smútok, že moja zadosť sa razom rozplynula.

- Ale áno, veľmi sa teším, Marieta – odpovedal mi napokon.

Hoci som vedela, že otec nikdy neklame, po prvý raz som neuverila tomu, čo mi povedal.

Cebrián, Eloy Miguel: *Bajo la fría luz de octubre*. Madrid: Alfaguara 2003. Dostupné na:

[http://www.xn--](http://www.xn--c1ajahiit.com/?%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0=Bajo_La_Fra_Luz_De_Octubre_%D1%81%D1%82%D1%80=6)

[c1ajahiit.com/?%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0=Bajo_La_Fra_Luz_De_Octubre_%D1%81%D1%82%D1%80=6](http://www.xn--c1ajahiit.com/?%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0=Bajo_La_Fra_Luz_De_Octubre_%D1%81%D1%82%D1%80=6)

„Tento článok bol vytvorený realizáciou projektu *Dovybavenie a rozšírenie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnickeho centra*, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.“